

Dziecko z ASD w przedszkolu.

Termin „autyzm” pochodzi od greckiego słowa „autos” co oznacza „sam”. Geneza tego słowa jest zrozumiała, ponieważ autyzm określamy jako stan niepełnosprawności rozwojowej, którą cechuje częściowe wycofanie się z realnego życia i zamknięcia się w swoim własnym świecie, brak lub zaburzona mowa, trudności z nawiązywaniem relacji interpersonalnych oraz uporczywe lub ograniczone zachowania i zainteresowania. Ze względu na zakres symptomów, stan ten określany jest zaburzeniem ze spektrum (ASD)¹. ASD, czyli spektrum zaburzeń autystycznych. Termin ten jest bardzo często wykorzystywany w literaturze klinicznej i odnosi się do autyzmu i pokrewnych mu zaburzeń. Do światowego systemu klasyfikacji chorób psychicznych (DSM) zaliczamy: zaburzenie autystyczne, zaburzenie Aspergera, całościowe zaburzenie rozwoju- inaczej nieokreślone, zaburzenie Retta i dziecięce zaburzenie dezintegracyjne. W Europie natomiast częściej niż z podręcznika DSM, korzysta się z klasyfikacji stworzonej przez Światową Organizację Zdrowia (ICD-10). W tej klasyfikacji wyodrębniamy takie zaburzenia jak: autyzm dziecięcy, autyzm atypowy, zespół Retta, dziecięce zaburzenie dezintegracyjne, zaburzenie hiperkinetyczne z towarzyszącym upośledzeniem umysłowym i ruchami stereotypowymi, zespół Aspergera, inne całościowe zaburzenia rozwojowe oraz całościowe zaburzenia rozwojowe nieokreślone. Jednak bez względu na nazewnictwo czy rodzaj klasyfikacji, wszystkie zaburzenia (zaburzenia autystyczne, zaburzenie Aspergera czy całościowe zaburzenie rozwojowe- inaczej nieokreślone) należą do spektrum zaburzeń autystycznych czyli ASD².

Jest wiele nazw lub pojęć które opisują autyzm i zaburzenia ze spektrum autyzmu. Jednak nie nazwa jest najważniejsza, ale fakt, że każde dziecko z autyzmem jest unikalne i posiada cechy indywidualne właściwe tylko dla siebie samego. Autyzm to całościowe zaburzenie rozwojowe, lecz niewątpliwie dzięki wczesnej diagnozie i terapii można osiągnąć sukces, dzięki któremu dziecko będzie miało szansę na wyrównanie deficytów rozwojowych.

Dzieci z ASD w środowisku przedszkolnym- problemy i trudności.

Dzieci ze zdiagnozowanym ASD czy ZA, posiadające orzeczenie o specjalnych potrzebach edukacyjnych, bardzo często trafiają do placówki ogólnodostępnej. Wszystko oczywiście uzależnione jest od stopnia zaburzenia. Dzieci z ciężkim zaburzeniem uczęszczają zazwyczaj do placówki specjalnej. Do przedszkoli i szkół ogólnodostępnym uczęszczają dzieci z ASD czy ZA których rodzice chcą, aby miały kontakt z nerotypowymi rówieśnikami. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej w przedszkolu czy szkole w których uczęszczają dzieci z ASD czy ZA posiadające orzeczenie o specjalnych potrzebach edukacyjnych placówka zobowiązana jest do zatrudnienia nauczyciela wspomagającego.

Dzieciom z autyzmem bądź Zespołem Aspergera bardzo trudno dostosować się do sytuacji przedszkolnej, mimo że bardzo tego chcą. Ich codzienna rutyna i schemat postępowania sprawiają, że każda sytuacja w jakiej się znajdują jest dla nich trudna. Schematyczne i stereotypowe zachowania dzieci sprawiają, że często są one odbierane z niezrozumieniem i zaskoczeniem. Dzieci z ASD czy ZA mają przed sobą długą drogę terapii, aby w sposób najbardziej korzystny i bezpieczny dla siebie odnaleźć się w obecnym świecie.

---

1 Frith, U., Autyzm Wyjaśnienie tajemnicy, Gdańsk 2004, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne

2 „Terapia behawioralna dzieci z autyzmem” M. Suchowierska, P. Ostaszewski, P. Bąbel, Sopot 2019

Relacje społeczne, zabawy z rówieśnikami, żarty, są to rzeczy które dla neurotypowego dziecka nie stanowią trudności. Jest to dla nich bardzo naturalne. Jednak dla dzieci z autyzmem bądź ZA już takie nie są. Dzieci te często są aspołeczne, nie zabiegają o kontakty rówieśnicze, w przedszkolu częściej bawią się same. Żarty, ironia, metafory, rozumiane są przez nie dosłownie, co często sprawia wiele nieporozumień i niechęci do nich wśród dzieci neurotypowych.

Bardzo ważną rolę w tym momencie ogrywa odpowiednia terapia i metoda pracy dzieci z ASD bądź Za. Dzięki odpowiednim technikom, życzliwym terapeutom i pedagogom dzieci te uczą się relacji społecznych oraz funkcjonowania w grupie rówieśniczej³.

Wybrane metody i terapia dzieci z ASD w przedszkolu.

Rozpoczęcie terapii we wczesnym okresie życia dziecka, stanowi bazę dla późniejszych efektów. We wczesnym okresie rozwoju dziecka, układ nerwowy charakteryzuje się plastycznością, dzięki której istnieje duża szansa na korektę zaburzonych funkcji, a także kompensacji deficytów. Bardzo ważne jest tutaj uwzględnienie preferencji dziecka, jego zainteresowań czy ulubionych form aktywności. To terapeuta musi umieć podążać za dzieckiem, a nie na odwrót. Szacunek do dziecka i jego indywidualności to fundamentalna zasada terapii. Metody pracy powinny być urozmaicone, aby wspierać wszechstronny rozwój dziecka.

Cele terapeutyczne powinny być dobrane indywidualnie do każdego dziecka z autyzmem i powinny opierać się o rzetelną ocenę umiejętności jakie dziecko posiada. Dzięki temu, każdy terapeuta bądź nauczyciel pracujący z dzieckiem, wie nad którymi umiejętnościami trzeba pracować i jakie dziecko powinno osiągnąć umiejętności.

W środowisku przedszkolnym najczęstszymi metodami i technikami które wspierają prace z dziećmi z ASD i ZA są np.:

- **Techniki terapii behawioralnej**- inaczej poznawczo- behawioralna, koncentruje się na zmianie nieprawidłowych i niekorzystnych nawyków. Główną cechą tej terapii jest praca nad zmianą zachowań i postaw pacjenta (dziecka). Najważniejszymi elementami tej terapii są: koncentracja dziecka na „tu” i „teraz”, przekonanie, że wszystkie zaburzenia wynikają z wyuczonych reakcji na bodźce, koncentracja na zmianę, wypracowanie u dziecka samokontroli oraz samoświadomości.
- **Integracja sensoryczna**- jest to terapia, która ma na celu zniwelowaniu deficytów bądź nieprawidłowości związanych z układem nerwowym, który związany jest z procesem organizacji wrażeń zmysłowych. Terapia sensoryczna wspomaga bowiem rozwój właśnie w oparciu o pracę zmysłów (słuch, wzrok, węch, dotyk, smak).
- **Pedagogika zabawy**-zabawa jest niezwykle ważna w rozwoju każdego dziecka. Jej rola jest wręcz nieoceniona. Dzięki niej dziecko rozwija własną aktywność, wyobraźnię oraz inne umiejętności. Dzieci z autyzmem nie potrafią się bawić. Ich zabawa jest bardzo schematyczna, oparta o scenariusz i zazwyczaj odbywa się w samotności. Dlatego bardzo ważną sprawą jest, aby u dzieci z ASD czy ZA, w

---

³"Dziecko z Autyzmem i zespołem Aspergera w przedszkolu ogólnodostępnym" w: Bliżej przedszkola nr 1.184/2017

przedszkolu rozwinąć zdolność do zabawy. Aby tak się stało, dziecko z autyzmem trzeba nauczyć jak się bawić. Takim działaniem nazywamy „treningiem zabawy”. Trening zabawy ma pewne zasady które trzeba przestrzegać: odpowiednio przygotować otoczenie (bez rozpraszających dziecko elementów w tle), przygotować przestrzeń do zabawy, zwracamy uwagę na zachowanie dorosłego (dorosły musi być cierpliwy i elastyczny).⁴

- **Terapia Ręki**- jest to metoda która usprawnia motorykę małą, ale jest również bardzo istotna w rozwoju mowy dzieci, ponieważ stymulacja dłoni pobudza bezpośrednio ośrodek w mózgu, który odpowiedzialny jest za ich sprawność, a pośrednio również ośrodek ruchowy mowy.
- **Sensoplastyka**- jest metodą opierającą się na edukacji sensoryczno-plastycznej. Wracamy tutaj do zmysłów dziecka, jednak w formie zajęć plastycznych opartych na produktach spożywczych z pełną paletą barw.
- **Muzykoterapia**- jest to metoda terapii przez muzykę. Wykorzystywane są tutaj doświadczenia muzyczne i relacje, które dzięki nim wykształcają, aby umożliwić dzieciom relacji z innymi, komunikować się z nimi oraz wyrażać swoje uczucia.
- **Metoda Dobrego Startu**- metoda ta również bazuje na uczeniu się przez wszystkie zmysły. Wykorzystuje w swojej pracy rytm, muzykę, obrazy oraz ruch. Metoda ta usprawnia analizatory słuchu, wzroku i ruchu.
- **Elementy Montessori**- metoda ta, opiera się na systemie wychowawczym dzieci przedszkolnych i szkolnych. Głównym jej założeniem jest pomoc we wszechstronnym rozwoju dziecka do którego dziecko podąża, wspierane przez nauczycieli i specjalnie przygotowane środowisko. Dziecko poznaje świat, doświadcza go w swoim własnym rytmie i tempie w poczuciu własnej wartości. Zajęcia tą metodą sprzyjają rozwojowi zdolności społecznych, emocjonalnych, poznawczych oraz fizycznych.
- **W. Sherborne**- jest to metoda ruchu rozwijającego, metoda terapeutyczna która opiera się na ruchu i wspomaga rozwój psychoruchowy dziecka. Metoda ta rozwija przez ruch sprawność ruchową dziecka, świadomość jego ciała, przestrzeń oraz działanie w niej oraz dzielenia jej z innymi ludźmi i nawiązywania z nimi relacji.
- **TUS**, czyli trening umiejętności społecznych, daje możliwość przećwiczenia, modelowania jak również całkowitej zmiany zachowania. Trening ten opiera się na doświadczeniach społecznych oraz rodzinnych. Dzięki temu treningowi dziecko podnosi konkretne umiejętności społeczne w odniesieniu do konkretnych zachowań jakie powinny wystąpić w danej sytuacji, ale również na odczuciu zachowań niepożądanych⁵.

---

⁴ Zabawy dla dzieci z autyzmem. M. Sabik, A. Szczypczak, Gdańsk 2019

⁵ Ilustrowany podręcznik umiejętności społecznych, Jed Bacer, Gdańsk 2019

Każdy specjalista pracujący z dziećmi z ASD czy ZA w swojej codziennej pracy wybiera elementy poszczególnych metod pracy, dostosowuje je do dziecka, podąża za nim. Dzieci w przedszkolu oprócz czasu który spędzają ze swoją grupą przedszkolną, wychowawcą oraz nauczycielem wspomagającym, uczęszczają na zajęcia WWR, rewalidacji, zajęcia z logopedą, psychologiem jak również z rehabilitantem. Wszyscy specjaliści pracujący z dzieckiem, swoją pracę opierają o Indywidualny Program Terapeutyczny (IPET).

Praca z dzieckiem z ASD w przedszkolu jest niezwykle istotna dla dalszego funkcjonowania dziecka w życiu dorosłym. To tu, dziecko zdobywa najwięcej umiejętności, kształtuje swoją osobowość. Dziecko w wieku przedszkolnym jest niezwykle elastyczne. Chętnie podejmuje się nowych aktywności i pogłębia swoją wiedzę. Ważne, aby każda osoba pracująca z dzieckiem z ASD w pierwszym etapie edukacyjnym, podążała za dzieckiem. Wspierała go w jego rozwoju, rozwijała w nim chęć do podejmowania aktywności. Wszelkie kompetencje jakie zdobędzie dziecko w okresie edukacji przedszkolnej, sprawią, że dalsza edukacja i pokonywanie kolejnych przeszkód, będzie dużo łatwiejsza. To nauczyciele, terapeuci oraz rodzice odpowiedzialni są za jego sukces.

Wybierając metody pracy bądź pomoce terapeutyczne do pracy z dzieckiem z ASD, wybierajmy te, które w najlepszy sposób rozwijają zaburzoną umiejętność. Dobierajmy je więc w sposób atrakcyjny dla małego dziecka. Terapia dziecka w przedszkolu powinna być przede wszystkim zabawą.

Opracowała: mgr Joanna Saran